

Савол:

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эргашиладиган ва эргашилмайдиган феъллари-амалларини қандай биламиз?

Жавоб:

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эргашиладиган ва эргашилмайдиган феъллари

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳаётлари давомида бажарган амаллари – феъллари беш қисмга бўлинади:

1. Инсоний хислатлари – туриш, ўтириш, юриш, бошқа ҳаракатлари каби. Бу феълларни қилишга шаръий жиҳатдан буюрилмаган ва қайтарилмаган ҳам; шунинг учун буларни шунчаки қилган одам савоб олмайди. Аммо мана шу феълларга қўшимча равишда қандайдир алоҳида сифат ҳам бўлса, уни Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам каби шу тарзда қилишга ундалади.

2. Ўша давр одатига кўра қилган ишлари – муайян кийимни кийиш, сочларини баъзида қулоқ юмшоғигача, баъзида эса елкагача ўстириб юришлари каби. Бундай амалларда Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш суннат бўлмайди. Чунки у киши бу билан шаръий мақсадни кўзламаганлар, шундай қилиш ибодат бўлишини айтмаганлар. Масалан, Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оқ кийим кияр, изорларининг (шим) почаси эса болдирнинг ярмигача кўтарилган бўларди. Бироқ ким бу амалларни у кишидан ўртак олиш ниятида қилса, савобга эришади. Зеро, Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одатлари энг гўзал ва мукамал одатдир. Шунинг учун бу

Ислом Нури

масалада пайғамбаримиз билан бир хил амал қилган киши ниятига кўра ажр олади.

3. Умумий ҳаракатлари – бунда ўша амал воситасида Аллоҳга ибодат қилиш ёки қилмаслик мақсади аниқ эмас. Олимлар бу каби амалларда Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга эргашиш ёки эргашмаслик борасида ихтилоф қилганлар:

- 1) Бу амалларда ҳам Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга эргашиш вожиб;
- 2) Бу амалларда Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга эргашиш мустаҳаб;
- 3) Бу амалларда Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга эргашиш мубоҳ (ихтиёрий);
- 4) Аниқ ҳукм бермаслик. Айни фикрда бўлганлар “Бундай амаллар вожибликни билдирадими, тарғибними, ёки мубоҳликними – билиб бўлмайди. Балки бу Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг ўзларига хос амалдир. Шундай экан, аниқ гап айтмаслик керак”, деганлар.

Лекин бу турдаги амалларда ҳам Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга эргашиш мустаҳаб бўлади. “Агар бу амаллар мубоҳ бўлса, унда аниқ ҳукм айтмаслик афзал” деганларга эса шундай жавоб берилади: “Росуллох соллаллоху алайҳи ва салламнинг умумий феълларини мубоҳ доирасига киритиш у кишининг ҳаққида камчиликка йўл қўйиш, вожибликни даъво қилиб юбориш эса ғулувга кетишдир. Тўғриси эса бу масалада ўртада туриш – бундай амалларни мустаҳаб деб қабул қилиш. Шунингдек, Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг умумий феълларини фақат у кишининг ўзларига хослаб қўйиш ҳам нотўғри. Чунки бунга алоҳида далил келмаган экан, “У

Ислом Нури

кишининг амаллари шариатни кўрсатиб бериш учун содир бўлган”, деб айтаемиз. Шунда “Бу амалларнинг аниқ ҳукми йўқ”, деган гапга ҳожат қолмайди”.

Бу амалларнинг мустаҳаб эканлиги рожиҳ (кучли). Далили ушбу оят:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“(Эй мўминлар) сизлар учун – Аллоҳ ва охират кунидан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд қилган кишилар учун Аллоҳнинг пайғамбарига (иймон-эътиқоди ва хулқ атворига) гўзал ўрнак бордир”. (“Аҳзоб” сураси, 21-оят).

4. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг айрим феъллари умумий ҳукми маълум бир ҳолатга хослаш, мутлақ ҳукмга алоҳида қайд (чегара) қўйиш ва мужмал-қисқа ҳукми тафсилоти билан баён қилиш учун содир бўлган – бу феъллар нима мақсадда қилинган бўлса, ўша ҳукми олади: вожибни баён қилиш учун бўлса, вожиб; мандубга нисбатан бўлса, мандубга айланади. Масалан, ҳаж ва умра амалларини қилиб кўрсатиш, фарз ва кусуф намозларини ўқиб бериш каби.

5. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг фақат ўзларигагина хос бўлган амаллар. Бундай амалларда у кишига эргашилмайди. Бунга мисол: рўзани бир неча кун ифторлик қилмай тутганлари (висол), тўрттадан кўп – бир вақтнинг ўзида тўққизта аёллари бўлгани, аёлларнинг ўзи у кишига турмушга чиқишни истаса, маҳр бермай уйланишлари мумкинлиги.

Валлоҳу Аълам